

Kuidas lasteaia loovust arendada?

Matti Bergström väidab aju-uuringutele toetudes, et loovus, fantaasiarikkus, valikute tegemise oskus ja initsiatiivikus arenevad ja tulevad esile loovmängus, kunstitegevustes ning looduses ja looduslike vahenditega tegutsedes.

Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus (KELARÖK § 12). Kui palju aga jääb lastele vaba ja loovat mänguaega, mis on arengu alus?

Loovmäng vajab loomulikult aega ja süvenemist. Süvenemine aga nõuab pingutust. Õpetaja välja mõeldud, televisiooni või interneti pakutud mängud-lõbustused ei nõua lapse ajult tööd. Laps vajab vaikust ja igavust, et saaks sündida oma mõte, idee. See võimalus võetakse lapselt ära pideva kiirustamise ja tulemustele orienteeritusega. Järjest rohkem on laste aeg täiskasvanute organiseeritud. Loomulikult tehakse seda parimate kavatsustega, kuid sageli on tulemuseks, et lapsed ei harju kasutama omaenese initsiatiivi. Nad on harjunud tegutsema korralduste järgi. Seega, loovuse arendamiseks on oluline lapse enda algatatud vaba, ideerohke, piiranguteta mäng. See on täis liikumist, uue loomist ja kaost. Liikumine aktiveerib ajutüve ja paneb loovuse tööle.

Loovust toetavad mänguvahendid

Et mäng oleks lapsele põnev, keeruline ja nõuaks loovat lähenemist, vajab ta mittevalmis mänguasju. Loovust ei arenda täiuslikult valmis mänguasja (näiteks mudelauto), mis ei tekita ühtegi uut ideed või kahtlust, arutelu. Laps tüdineb peagi valmis mänguas-

jast. Heal juhul uurib ta, mis seal sees on (teeb katki).

Seega arendavad loovust asjad, mille pole kindlat otstarvet. Ehk asjad, mida saab mitmel moel ja eri mängudes kasutada. Kõige olulisem kriteerium on, kas laps saab sellega oma ideid teostada. Mänguasja peaks vastama küsimusele: kas see ergutab lapse fantaasiat? Kas sellega saab katsetada ja nuputada? Ka kooliküpsust näitab see, kas lapsel tekib ideid ja kuidas ta oskab mängus oma ideid ellu viia. Oluline on ka, millised on lasteaia kunstitegevused. Bergströmi aju-uuringud näitasid, et kunst (eriti maalimine) aitab kaasa aju tüve kujunemisele, loovusele. Et seda rakendada, peaks kõrvale jätma šabloonid ja värviramatud, mis ei anna mingit võimalust loovaks eneseväljenduseks ja tekitavad madalat enesehinnangut (küündimatuse tunnet). Ettevaatlik tuleb olla näidiste ja range teemas püsimisega. Vastasel juhul võib laps öelda (enne proovimist): „Ma ei oska!“ või ootab alati õpetaja korraldust, kuidas ja mida peab tegema, et oleks õige.

Loovust toetav keskkond

Et lapsel tekiksid ideed ja soov tegutseda ehk entusiasm, peab olema sobilik füüsiline ja psühhosotsiaalne keskkond. Eelkõige lähtub see juhtkonna (ka ühiskonna) ootustest õpetajatele. Kas hinnatakse õpetajat, kes väärtustab laste loovat tegutsemist ja protsessi? Või on hea õpetaja see, kes õpetab lapsi õigeid vastuseid andma ja selgitab välja parimad (võistlemine, konkurents)? Väärtuskasvatuse konverentsil püüdsin tuua võimalikult palju näiteid ja anda ideid, milline keskkond ja tegevus, missugused vahendid arendavad lapse loovust. (Näiteks võiksid igas rühmas olla eri kuju ja suurusega puupakud, puukettad, jämedamad oksad ja juurikad, lauajupid, bambuskepid jm. Palju

kasutust leiavad suured ja väiksed kangad, millest saab ehitada onne, kiige, teha maastikke, ennast maskeerida jm. Looduslikud vahendid (kivikesed, kastanid, tammetõrud, kuivatatud oad, lambavill, mesilasvaha jm) annavad eri omaduste ja kvaliteediga tohult palju impulsse laste paljudele meelele, millega laps suudab lõpmatult palju mängida. See arendab loovust, säästab kesk-

konda ja hoiab tervist (need ei sisalda kahjulikke aineid).) Bergströmi aju-uuringute järgi on kõige parem keskkond õppimisvõime arendamiseks loodus, näiteks mets: seal viibimine on seotud liikumisega, kõik meeled on töös (st arenevad), seal on loovuse tekkeks vajalik kaos (ükski kivi, leht või puuoks pole teisega täpselt ühesugune). Seega – suvel kõik metsa!

Peetri kooli lasteaia õpilased ja õpetajad Valgesoo matkarajal, 24.05.2016